2007 жыл, 17-чи ОКТЯБРЬ, БАРАЗ КЮН. №201 (17852)

ЗАМАН

ГАЗЕТ 1924 ЖЫЛДАН БЕРИ ЧЫГЪАДЫ

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

Интернет-версия: zaman.smikbr.ru

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

БАГЪАСЫ 3 СОМДУ

Соруу

Къыралны Президентини ишине багъа бер

РФ-ни Президентин айырыуланы аллында Владимир Путинни къыралны башчысы болуп ишлеген сегиз жылны итогларын чыгъарыргъа эмда къыралны жашауунда бек маг ъаналы кезиуледен бирине халкъ къаллай багъа бигенин билирге деген ниет чыкъланды. Аллай соруу «Путинни ёмюрю» деген битеуроссей проектни чеклеринде бардырылады.

Бу проектни биринчи кесеги бла байламлы иш къыралны регионларны асламысында, ол санда Къабарты-Малкъарда да, башланганды. Сёз Владимир Путин башчылыкъ этген кезиуде Россейде этилген баш жетишимле бла байламлы соруулагъа къыралны гражданларындан жууапла излеуню юсюнден барады. Ол соруула «Путинни ёмюрю» деген битеуроссей проектни сайтында (www.leader 2008.ru) эмда Къабарты-Малкъарны Президентини сайтында (www. presidentkbr. ru.) энчи анкеталада жазыладыла. Анкетаны толтургъандан сора, аны почта бла, Интернет бла неда факс бла жиберирге боллукъду.

«Путинни ёмюрю» деген проектге Россей Федерацияны кёп субъектлерини башчылары, жамауат эм коммерция болмагъан организацияланы таматалары, илмуну бла культураны белгили къуллукъчулары, асламлы информацияны органларыны келечилери да ыразы болгъандыла эм себеплик этедиле. Президентге посланияларын россейли политикле, бизнесменле, предприятияланы башчылары, жамаат къуллукъчула, бош адамла да жибередиле.

Къабарты-Малкъарда жашагъанла да бу магъаналы проектге къатышсала, Россей Федерацияны Президенти Владимир Владимирович Путинни ишини, адамлыгъыны, аны Россейни аягъы юсюне салыуда, шёндюгю къыралны кючлендириуде магъанасыны да юсюнден кеслерини оюмларын айтсала, бек иги боллукъ эди. Биз аланы алай этерге чакъырбыз. Келир жыл февральда «Россия 2000-2008. Возрождение великой страны» деген аламат китап чыгъарыкъды. Анда Президентге россейлилени бек сейирлик письмолары басмаланырыкъдыла.

Анкета 2-чи бетде басмаланады.

КъМР-ни ПАРЛАМЕНТИНИ ПРЕЗИДИУМУНДА

Коммунальный мюлкде болум къалайды?

КъМР-ни Парламентини Президиумуну кезиулю жыйылыуунда онбеш чакълы бир вопрос сюзюлгенди. Аны правительволу сагъатында КъМР-ни жашау журт-коммунальный мюлкюнде халгъа эм ол юз арты-къыш кезиуде ишлерге къалай хазырланганына къаралгъанды.

Жыйылыуну Парламентни Председатели Бечелланы Илияс бардыргъанды.

Бек алгъа Президиумну членлери Билим бериу, илму эм саулукъ сакълау жаны бла комитетни председатели Игорь Ивановну 60-жыллыгъы бла алгъышлагъандыла. Бечелланы Илияс анга РФ-ни Федеральный Жыйылыууну Къырал Думасыны Сыйлы грамотасын бергенди. Бу саугъагъа юбиляр законла чыгъарыу ишни айныгъыгъа къыйын салгъаны ючюн тийишли болгъанды.

Андан сора депутатланы алларында шёндюгю искусствону айтхылыкъ келечиси, дуниясы бек иги иги жюз режиссёруну санына кирген Александр Сокуров сёлешгенди. Бу тюбешиуню Альберт Саны Кязимни докладындан башланганды. Содокладда да уа Ростехнадзорну управлениясыны башчысыны заместители Владимир Шляхов сёлешгенди. Республиканы промышленность, отлукъ-энергетика эм жашау журт-коммунальный мюлк министрини заместители Борис Балагов да бу темагъа кёре билдириуле этгенди.

Правительство жашау журт-коммунальный мюлкню битеу организацияларына да къыншха хазырланыуну программасын жарашдырыгъан эди, анда белгиленнген ишлени асламысы толтурулгъандыла. ЖКХ-ны хар бёлюмю, аны къой, муниципальный районла бла округла да къаты тинтилгендиле. Аланы асламысына хазырлыкъны паспортлары сингдирилгендиле. Быйыл биринчи кере 20 лифт алышындырылгъанды. Къысхасы, докладчыла билдирген кёре, бёлюмде хал игилене барады.

Алагъа депутатланы сорулары кёп болгъандыла. Вице-спикерле Людмила Федченко, Натби Бозиев, Хазратали Бердов, Экономика политика жаны бла комитетни председателини заместительлери Михаил Гончаренко бла Владимир Сохов Нальчикни Юг-Запад районунда, тубдиспансерде котельняла къалай ишлегеннерин, лифтле энди къалай ишлегеннерин билирге сюйгенгиле, юйлени жылытхан кезиуню тынгылы бардырыр ючюн керек болгъан тергеуле тюз этилирге кереклисин чертгенди. Аланы соруулагъа Правительволу келечилери тынгылы жууапла бергендиле. Президиумну членлери кёргюзтюген шартланы эсге алгъанлыгъа эм бир къауум рекомендация бергендиле.

«Къабарты-Малкъар Республиканы Конституциясына тюзетиулени юслеринден» законпроект бла жыйылгъанланы Законодательство, къырал къурулуш эм жержерли самоуправлениянны вопрослары жаны бла комитетни председатели Руслан Абазов шагъырлей этгенди. Аны КъМР-ни Конституциясыны бир-бир болумларын РФ-ни Бюджет кодексини, РФ-ни Налог кодексини эм башха федеральный законланы болумлары бла келишдирирге керек болгъаны себепли жарашдырыргъа тюшгенди. Сёз ючюн, аны ал сёзюнден «республиканы гражданлары», 69-чу статьясындан «КъМР-ни бюджетден тышындагъы фондлары» эм «КъМР-ни сборлары», 79-чу статьяны 3-чю кесегинден «бир адамгъа КъМР-ни Президентини къуллугъунда бир бири ызындан эки эм андан да кёп кезиулени турургъа эркин этмезге» деген сёзле кетериледиле.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Президент бла тюзюнлей байламлыкъ

Барысы бла да бирге

Владимир Путин 18-чи октябрьде тюзюнлей теле- эм радиоэфирде гражданланы соруулары жууапла берликди

Президентге соруу берирге сюйген, алай этерге хазыр болгъан хар адам да сёлеширге боллукъ Ара бирси кюн тюшде ишлеп башлагъанды.

Былтыр Президент бла ачыкъ ушакъ башланыры аллында анга 2 миллиондан артыкъ соруу берилгенин эсгизге салыргъа сюеди.

Ушакъ **8-чи октябрьде, орта кюн**, бардырыллыкъды. Кеси да москва заман бла тюшде башланырыкъды. Аны **Биринчи, «Россей» телеканалла кёргюзтюп, «Маяк» эм «Радио России»** радиостанцияла уа эшитдирип турлукъдула.

Соруу берирге сюйген адам Россейни къалайындан да бу телефонла бла сёлеширгe боллукъду: **8 (тауушу) 800-200-40-40.** Шахар эм къыралдан сёлешгенле уа хакъ тёлейдиле эм бу номерни алдырадыла: **+7 (495) 645-10-10.**

Жангы коммуникация амалланы хайырланыргъа сюйгенле уа соруулары Интернетде «Прямая линия» http: //www.president – line.ru сайты юсю бла берирге неда эсэмэска жиберирге боллукъдула. Ол заманда соруула орус тилде sms-билдириулеча 18-чи октябрьде 6 сагъатдан (москва заман бла) 0-40-40 номер бла алынадыла.

Дагъыда эсгизге салабыз: былтыр Президент анга келген соруулагъа кёре правительствогъа, Генеральный прокуратурагъа эм Федерацияны субъектлерини башчыларына 12 буйрукъ бергенди.

Конференция

Дума ючжыллыкъ бюджетни сюзерикди

2007 жылда 20-чы октябрьде Нальчикде «Ючжыллыкъ бюджет - къыралны регионларыны социальный-экономика айныуларыны мурдору» деген темагъа конференция бардырылыкъды.

Ол кезиуде дагъыда «Налог реформа эм аны Россей Федерацияны субъектлерини бюджетлерине файда тюшюрюуде магъанасы» деген темагъа «тёгерек стол» да къураллыкъды.

Конференциягъа Къырал Думаны депутатлары, Федерация Советни членлери, Россейни бла Юг федеральный округну финансла, регионланы айнытыу, экономиканы айнытыу эм сатыу-алыу министерстволарыны эмда субъектлени властьларыны толтуруучу эм законодательный органларыны келечилери къатышырыкъдыла.

Конференция 11 сагъатдан башлап, Правительствону юйюнде бардырыллыкъды. Анга къатышханланы регистрация этиу а 10 сагъат 30 минутда башланырыкъды.

Ветераннга – тийишли саугъа

Эл мюлкде эм жарашдырыучу промышленностьда ишлегеннлени кюнюню аллында Къырал Думаны депутаты, Россейни элли (фермер) мюлклерини эм эл мюлк кооперативлерини ассоциасыны (АККОР-ну) президенти, Россейни Аграрный партиясыны председатели Владимир Плотников Къабарты-Малкъаргъа келген эди.

Ол Социалист Урунуну Жигити, Уллу Ата журт уруш-ну ветераны, республиканы экономикасыны аграрный бёлюмюн айныытыгъа уллу къыйын салгъан Николай Евтушенкогъа къонакгъа баргъанды эмда анга Терентий Мальцев атлы «Эл мюлкню айныытыда энчи жетишимлери эм энчи къыйыны ючюн» деген Алтын майдалны бергенди.

- Николай Никитич , жаланда Къабарты-Малкъарны угъай, битеу Россейни ёхтемлигиди, - дегенди къонакъ. – Агропромышленность комплексни къуралыууна эм айныууна ол къошхан юлюшге багъа бигген бек къыйынды.

Николай Никитич Владимир Плотниковха таза ниетли жюреги эм ахшы къуум бла келген хар кимге да жарыкъ тюбеучю Евтушенколаны юйюрюне келирге заман тапханы ючюн ыразылыгъын билдиргенди.

Борис БЕРБЕКОВ.

Хурметлеу

Жигитлени эсгергендиле

Озгъан шабат кюн, 13-чю октябрьде, Къабарты-Малкъар Республикада Ич ишлени министерстосунда кеслерини борчларын толтура туруп ёлген милиционерлени жууукълары, ахлулары бла тюбешиу болгъанды.

Анга КъМР-ни Парламентини Председатели Бечелланы Илияс, Правительствону Председатели Андрей Ярин, Россейни Президентини Юг федеральный округа толу эркинликли келечисини Къабарты-Малкъарда баш федеральный инспектору Александр Меркулов эм республиканы дин бириглулерини бла жамауат организацияларыны башчылары да къатышхандыла.

КъМР-де ич ишлени министри генерал-майор Юрий Томчак, анда сёлеше, министерствону къуллукъчуларыны башламчылыкълары бла 13-чю октябрь эсгериуню кюнюне айланнганын билдиргенди. Аны бла бирге 13-чю октябрьде эм башха жылларда борчларын толтура туруп жигитлеча ёлген милиционерлени бир минутну шошсюелип эсгергиргe чакъыргъанды.

Томчакны айтханына кёре, эки жыл мындан алгъа Нальчикге чабыуллукъ этилгенде, милицияны къуллукъчуларындан онбешиси ёлгендиле, токъсан беш адам а жаралы болгъандыла. Ол кюнледе жамауатны къоркуусузлугъун жалчытхан эм кеслерини инсан борчларын толтургъан эки жюз адамгъа къырал саугъала берилгендиле. Жарсыугъа, жигитлени аламысы алагъа ёлгенден сора тийишли болгъандыла.

Былтыр аманлыкъчыла бла кюреше милицияны эки къуллукъчусу ёлгендиле. Россейни Президенти Владимир Путинни указына тийишлиликде Черек районну ич ишле бёлюмюню таматасы милицияны полковниги Къонакъланы Мустафа Жигитликни ордени бла, Бахсан районну ич ишле бёлюмюню патруль-полк службасыны сержанты Хасанбий Мамхегов да Жигитликни майдалы бла ёлгенден сора саугъаланнгандыла. Ол саугъаланы батырланы жууукъларына Юрий Томчак бергенди.

Бу кюн бла байламлы Къабарты-Малкъарны Правительствосу аланы юйюрлерине болушлукъгъа 790 минг сом ахча бёлгенди. МВД-ны келечилери да ол ишден бир жынында къалмагъандыла эм биркюнлюк иш такъларын аланы счётларына ётдюргендиле.

Республиканы оноучуларыны милиционерлени жууукълары бла тюбешиулери низам сакълаучу органланы борчларын толтура туруп ёлген келечилерини эсгертмелерине гюлле салыу бла бошалгъанды.

Геляланы САХАДИН.

КЕНГЕШ

Жыйылыу бардырыллыкъ кюн тохташдырылгъанды

Тюнене КъМР-ни Парламентини юйюнде жамауат биригиулени Россей Федерацияны Жамауат палатасына членнге кандидатланы кёргюзтюу жаны бла Юг федеральный округда бардырыллыкъ конференциягъа делегатланы айырлыкъ республикалы жыйылыуларына хазырланыу бла кюреширик ишчи къауумну биринчи жыйылыуу болгъанды.

Анда эки вопросха къаралгъанды: ишчи къауумну председателин бла секретарын сайлауну юсюнден; Россей Федерацияны Жамауат палатасына членнге кандидатланы кёргюзтюу жаны бла Юг федеральный округда бардырыллыкъ конференциягъа делегатланы айырыр ючюн КъМР-ни регионла аралы эм регион жамауат биригиулерини келечилерини жыйылыуларын бардырыуну кюнюн, заманын эм жерин белгилеуню юсюнден.

Жыйылгъанла бир бирге юомларын билдиргенден сора, ишчи къауумну председателине КъМР-ни Парламентини Председателини заместители Хазратали Бердов, секретарына уа – Культура, спорт, туризм эм асламлы информацияны органлары жаны бла комитетни председатели Заур Апшев айырылгъандыла.

Регион эм регионла аралы жамауат биригиулени жыйылыулары 2007 жылда 26-чы октябрьде КъМР-ни Парламентини юйюню жыйылыула бардырылыучу уллу залында боллукъду. Ол 10 сагъатда башланырыкъды.

Келечилерин жыйылыугъа иерге сюйген жамауат биригиуледен жюрютюлюп келген законодательствогъа кёре жарашдырылгъан заявленияла бу адрес бла алынадыла: Нальчик ш., Ленин проспект,55, Парламентни юйю, 203-чю кабинет.

Ишчи къауум.

Багъала эм биз

Оздуруулукъну унарыкъ тюйюлбюз

Товарлагъа, жумушлагъа багъала ёсе баргъанлары, артыкъда озгъан айда бек кётюрюлгенлерини юсюнден адамла ачыуланып айтадыла, бир тюрлю тыйгъыч болмаймы къалгъанды дейдиле. Соруугъа жууап алыр ючюн, Къабарты-Малкъар Республиканы Тарифле жаны бла къырал комитетини председатели Жираслан Волотиров бла сёлешгенбиз. Ол башчылыкъ этген организация алгъынгны Регион энергетика комиссияны мурдорунда къуралгъанды. Жаланда электрокюч эм жылыу берген энергияны, табийгъат газны хайырланыу жаны бла тарифлеге контроллукъ этилип тургъан эсе, жангы ведомствону эркинликлери иги да кенгертилгендиле. Аланы юслеринден ушакъ нёгерибиз былай билдиргенди:

- КъМР-ни Правительствосу къабыл этген Болумгъа кёре, бизни комитет республиканы жеринде тарифле эм багъала жаны бла бир къырал политиканы бардырыргъа жууаплы этилгенди, толтуруучу органнга саналады. Алгъынгны энергетика комиссияны борчларына иги да къоюлгъанды. Энди юйлени жылытыуда керек боллукъ отунну, таш кёмюрню багъаларын келишдирирге боллукъбуз. Ич эм республикала аралы маршрутлада пассажирлени эм аланы жюклерин жюрютюу ючюн (ары шахаргъа жууукъ темир жол транспортну эм таксилени да къошуп) тарифлени тохташдырыргъа контроллукъ этерикбиз. Бузукълукъ салынгнганы себепли тохтатылгъан транспортну орнатыллыкъ жерлерине эл тыу эм аланы сакълау ючюн, транспортха къырал техосмотр бардырылгъаны, машинагъа къырал регистрация этилгени, къырал белгиле берилгени, водительни шагъатлыкъ (удостоверение) къагъыты, талон, экзаменле ючюн ахча алыугъа чек салыргъа эркинлигибиз барды.

Жашау юйлегe, башха мекямлагъа паспорт жарашдырыу, план бла инвентаризация этиу жаны бла жумушланы, сатыуалыуда жюрютюлген товарланы, дарманланы, медицинада керек болгъан изделияланы багъаларына къошуугъа да (льготалары болгъанлагъа бериллик дарманланы аймай) контроллукъ эталлыкъбыз.

Ахыры 2-чи бетдеди.

ЖАЗЫЛЫУ - 2008

Болжалгъа салмайыкъ!

Хурметли окъуучула!

2008 жылны биринчи жарымына жазылыу кампания башланнганды. Связьны битеу почта бёлюмлеринде сизни **«Заман» газетге жазылыргъа онгугъуз барды**. Кертиси бла да, иги ишни болжалгъа салмагъыз!

Бизни индексибиз - 51532

Коммунальный мюлкде болум къалайды?

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Жюрютюлюп келген Конституциягъа башха тюзетиуле да кёргюзтюлгенди. Аланы къабыл кёрюп, Президиумну членлери документни комитетлеге ала кеслерини предложенияларын бла эсертиулерин хазырлар ючюн, жиберирге оноу этгенди.

Комитетлеге дагъыда КъМР-ни Правительствосуну Къабарты-Малкъар Республиканы къырал ырысхысын (регион магъаналы автомобиль жолларын) муниципальный иеликге берирге эм муниципальный ырысхыны (жер-жерли магъаналы автомобиль жолланы) КъМР-ни къырал иелигине алыргъа эркин этиуню юсюнден тилеги да жиберилгенди.

« Къабарты-Малкъар Республиканы Президентини 2007-2011 жыллада КъМР-ни экономикасына кадрланы хазырлау жаны бла программасы» деген республикалы целевой программаны къабыл этиуню юсюнден» законопроектге кёре Экономика политика жаны бла комиттени председатели Малкъарланы Тахир сёлешгенди. Бу документ КъМР-ни рынок экономикасына профессионал кадрланы жангы къуумун хазырлар, предпринимательлени билимлерин ёсдюрюр, жаш тёлюню бизнес ишге не къадар кёп къошар, башчылыкъ этген кадрланы резервин кёрар мурат бла жарашдырылгъанды. Халкъла аралы бизнес школлагъа 50 специалистни жиберирге, экономиканы къыйын болумдан чыгъарыргъа къолларындан келлик управляющиледен 20-сын юйретирге, гитче эм орталыкъ бизнесде 150-ден артыкъ адамны устаулыкъларын ёсдюрюню къураргъа, ахырында 1200 специалистни хазырларгъа белгиленеди.

Бу документ да депутатлагъа жиберилгенди.

Руслан Абазовну, Владимир Соховну, Билим бериу, илму эм саулукъ сакълау жаны бла комиттени председателини заместители Сафарби Маремуковну, Урунуу эм социальный политика жаны бла комиттени председатели Жанатайланы Салимла кёргюзтюлюери бла РФ-ни башха субъектлерини парламентлерини законодательный башламчылыкълары союзлогенديле эм къабыл этилгенديле.

Регламент жаны бла комиттени председатели Владимир Маховну билдириуюне тынгылап эмда кёргюзтюлген материалла бла шагырей болуп, Президиумну членлери бийик профессионал билим берген «Х.М.Бербеков атлы Къабарты-Малкъар къырал университет» къырал билим бериу учреждениясда ишлегенлени бир къуумун КъМР-ни Парламентини Сыйлы грамотасы бла саугъаларгъа оноу этгенديле: проректор Башийланы Светлананы, химия факультетни доценти Владимир Битоковну, филология институтну кафедрасыны профессору Геляланы Ариуканы, кафедраны доценти Майя Кушхабеваны, тамата преподаватель Любовь Никитинаны, медицина факультетни кафедрасыны заведующуси Кючмезланы Исмайлыны, кафедраны доценти Любовь Захтуеваны, кафедраны доценти Роза Хачетловны, коммунальный –къурулуш колледжни директору Резван Бекуловну, къурулуш управлениясы ишлери жаны бла специалист Валерий Сапожниковну.

Тюрлю-тюрлю вопрослагъа жетгенде, Владимир Сохов РФ-ни Къырал Думасында болгъан эки парламент тынгылаулагъа къалай къатышханыны юсюнден айтханды. Алада сёз Россейни бир энергетика системасын жангыча къурауну ахыр кезиую закон бла къалай жалчытылгъаныны эм Россей Федерацияда багъала эм тарифле жаны бла политика бла байламлы законодательство игилендириую баш жолларыны юсюнден баргъанын билдиргенди.

КъМР-ни Парламентини пресс-службасы.

ВСЕРОССИЙСКИЙ ПРОЕКТ
ЭПОХА ПУТИНА
РОССИЯ 2000–2008
ВОЗРОЖДЕНИЕ ВЕЛИКОЙ СТРАНЫ

АНКЕТА

УБЕДИТЕЛЬНО ПРОСИМ ЗАПОЛНЯТЬ ВСЕ ПОЛЯ БЕЗ СОКРАЩЕНИЙ, РАЗБОРЧИВО!

1. Какие три основных достижения России были обеспечены благодаря Президенту В.В. Путину?

2. Ваши три главных наказа будущему Президенту России?

3. Назовите имена десяти персон, которых, по-вашему мнению, можно назвать командой Путина? Это могут быть и те люди, которые не работали лично с В.В. Путиным, но их самоотверженный труд, яркие управленческие решения, высокие достижения в самых разных сферах нашей жизни укрепили авторитет нашей державы и в конечном итоге способствовали возрождению великой страны.

ФИО
Возраст
Адрес:
Телефоны/ Факс ( )
E-mail, internet
Должность/род занятий

Просьба направлять заполненную анкету по тел.: 411-85-92, 411-85-93,
E-mail: leader2008@bk.ru, info@leader2008.ru
117105, Москва, Новоданиловская наб., 4а, оргкомитет Всероссийского проекта «Эпоха Путина».

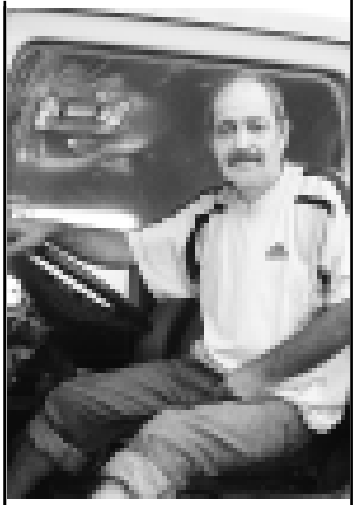

Чекленнген жууаплылыгъы болгъан «Черек-1» обществода атларын махтау бла айтдыргъан кёп уста шофёрла урунадыла. Мокъаланы Юрий (суратда) аладан бириди.

Ол не заманда да кесине ышанылгъан жумушха жууаплы къарайды эм нёгерлерине болушургъа хазырды. Аны ючюн коллективде Юраны намысы-сыйы биймкде жюрюйдю.

Суратны МАМАЙЛАНЫ Алий алгъанды.

Президентге письмола

Ремонтха ахча бёлюнюрюкдю

Бизни юйлерибиз 1959 жылда ишленнгенديле. Бахсан шахарны администрациясыны башчысыны 2005 жылда 7-чи февральдан бегими бла ала ремонт этилирге тийишсизлеге саналгъандыла, эски эм тозургъан юйлени санларына къошулгъандыла. Биз администрациягъа эм жашау журт управлениягъа фатарларыбызны приватизация этерге сюйгенибизни юсюнден заявленияларыбызны бергенбиз, болсада ала тилегибизни, юйле бек эскиле, тозургъанла болгъанлары себепли, фатарланы приватизация этерге жарарыкъ тюйюлдю деп, къабыл кёрмей къойгъандыла. Бизге фатарларыбызны приватизация этерге неда жашау журт жаны бла болумларыбызны игилендирир ючюн, ахча болушлукъ алыргъа себеплик этеригизни тилейбиз.

Бахсан шахарда Ленин атлы проспектде 15-чи эм 17-чи номерли юйледе жашагъанла.

КъМР-ни Правительствосуну Председателини заместители **А.А. ЧЕЧЕНОВНУ** жууабы:

-Мекямны жашау журтха, жашау журтну ремонт этилирге тийишлиге неда ичинде жашагъа жарамагъаннга, тозургъаннга эм бузулургъа кереклиге санау жаны бла ведомствоча аралы комиссия КъМР-ни Президентини буюруу бла письмода айтылгъан тилек бла байламлы ишге къарагъанды.

Тинтиуню кезиуонде тохташдырылгъаныча, Бахсан шахарда Ленин атлы проспектде 15-чи эм 17-чи номерли юйле эскилеге саналгъандыла, федеральный бюджетден ахча бёлюнюп, капитальный ремонт этилиги юйлени санына къошулгъандыла. Къабарты-Малкъар Республикагъа он тюрлю ишлеге деп «Россей Федерацияны 2007 жылгъа федеральный бюджетини юсюнден» Федеральный законнга тюрлениуе кийириую юсюнден» 2007 жылда 17-чи июльда къабыл этилген 132-ФЗ Федеральный закон бла 87947,6 минг сом бёлюннгенди.

Производство къурагъанла болушлукъ табарыкъдыла

Республиканы айнытыу бла байламлы ишлеге къатышыргъа сизни чакъырыуларыгъыз бла кёлленип, биз фирмабызны биринчилени аралларында болут къурагъанбыз, бизнес-инкубаторда орналгъанбыз, терезелени бла жалюзилени чыгъарабыз. Клиентлерибиз да аз тюйюлдюе. Алай КъМР-ни Экономика айныу эм сатыу-алыу министерствосуну бизниччалагъа болушлукъ этиу жаны бла комиссиясы, жарсыугъа, бизни фирмагъа арталлыда эс бурмай, баш материалланы эм материала болмагъан активени сатып алыргъа субсидия бермей къойгъанды. Мен экинчи группалы инвалидме, ишлейме, башхаланы да иш бла жалчытама, налогланы тёлейме. Мени кибиклеге къыралны жанындан болушлукъ табаргъа хар заманда да былай къыйын нек болады?

В. БАРАГУНОВ.
Нальчик шахар.

КъМР-ни экономика айныу эм сатыу-алыу министри **А.Т. МУСУКОВНУ** жууабы:

-«Восемь» ООО-ну баш фондланы эм материалла болмагъан активени сатып алыргъа этген къоранчыны бир кесегин артха къайтарыу бла байламлы заявкасына Министерствону Гитче предпринимательство сферасында проектлеге ахча бёлюу жаны бла комиссиясны жыйылыуунда тохташдырылгъан жорукъларгъа тийишлиликге къаралгъанды. Заявка сюзюле турут ачыкъланнганына кёре, «Восемь» ООО эшиклени эм жалюзилени кеси чыгъармайды, аланы клиентлеге Пятигорск шахарда фирмаладан сатып алып келтиреди. Комиссияны оюмуна кёре, аллай болушлукъ бек алгъа производствода хайырланылгъан оборудованияны сатып алгъан предприятиялагъа этилирге керекди. Комиссия кесини онооуну юсюнден «Восемь» ООО-ну таматасына тохташдырылгъан жорукъларгъа тийишлиликге билдиргенди.

Аны бла бирге уа дагъыда былай айтыргъа керекбиз: «Восемь» ООО фирма терезелени бла жалюзилени чыгъарыргъа керек боллукъ оборудованияны сатып алса эм комиссиягъа тийишли документлени барысын да берсе, КъМР-ни Экономика айнытыу эм сатыу-алыу министерствосу башда айтылгъан фирманы заявкасын комиссиягъа къараргъа жангыдан берликди. Дагъыда былай айтыргъа керекбиз: «Восемь» ООО-гъа, офис мекямла берилип эмда предприниматель ишде уллу магъаналы вопросла бла байламлы окъуу семинарлагъа хакъ тёлемей къатышыргъа онг тапдырылып, ахшы болушлукъ этилгенди.

Оздуруулукъну унарыкъ тюйюлбюз

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Битеулю билим берген школлада, профтехучилищеледе, энчи орта эм бийик билим берген учреждениялада, ара аш-азыкъ предприятиялада сатылгъан продуктланы, сабий ашарыкъланы багъаларына къошуугъа да чек салырга боллукъбуз. Сатылып алынган сырьёну багъасы бла андан жарашдырылгъан продукцияны багъасыны башхалыгъы тохташдырылгъан мардадан озмазгъа керекди. КъМР-ни фондуна жиберилген эл мюлк продукцияны, сырьёну эм ашазыкъны багъалары, социальный жумушланы тамамлагъан муниципальный эм къырал учреждениялада адамлагъа этген жумушланы тарифлерин белгиленнген чекден оздурулмазларына да биз къарайбыз.

Не айтыуу барды, къошакъ эркинликле берилгени комитетни специалистлерини жюклерине жюк къошады, жууаплылыкъны кётюреди. Регион энергетика комиссия жашау журт-коммунальный мюлк бёлюмде тарифлени эм багъаланы тохташдырыгъа озгъан жыл биринчи кере къаташхан эди. Быйыл а аллай контроллукъ этиу жаны бла жумушлагъа иги да къошулгъанды, къыйын болса да, къолдан келлик ишди.

Биз сюйген: комитетни багъаланы тохташдырыу жаны бла борчларын адамла билир, тюз ангылар керекликсиди. Биз эки жаныны да – монополияланы бла хайырланыучуланы да – сейирлерин эсге алырга керекбиз. Бир жаны бла энергетика комплекс къоранчлы болмазы изленеди. Экинчиден а, хайырланылгъан энергия ючюн тёлеуле чексиз кётюрюлюп бармазларыны къайгысын кёрюрге борчлубуз. Аны себепли ортада арбитрлик этерге, тюзлюк сакъланырын жалчытырга, ким не айтханына да къарамай, ахыр оноуну кесибиз этерге керекбиз. Тарифлени къайсы бири да тынгылы тинтилип, экономика жаны да эсепге алыу бла тохташдырылса игиди.

Бир затны энчи чертирге сюеме: хайырланылгъан энергия ючюн тёленирик ахчаны бек алаша эм бек бийик ёлчемин жыл сайын Россей Федерацияны Правительствосу белгилейди. Тарифле жаны бла федеральный служба ол чеклени къыралны регионларыны хар бириндe халны эсепге алыу бла белгилейди. Биз а, тарифлени келишдириую регион органыча, огъарыдан кёргюзтюлгенлерин, жер-жерли энчиликлени да эсепге алып, аланы ахыр ёлчемлерин тохташдырабыз.

Ол ишге оюмлу кёзден къараргъа керекди. Алай болурун не бек сюйсек да, тарифле къуруда бирча болуп турурча этер амал жокъду: ол жаны бла къыралда болумну эсепге алмай жарарыкъ тюйюлдю. Юлгюге табийгъат газ жаны бла болумну алайыкъ. Россей Федерацияны Правительствосу 2008-2010 жыллагъа къабыл этген прогнозлагъа кёре, газны багъасы озгъан жыллада болгъаннган эсе терк кётюроле барлыкъды. Болсада, алай терк болуп къаллыкъ тюйюл эсе да, газны багъасын тап жарашдырырча, оздурулуу жиберилмезча этерча онг табаллыкъды.

Электроэнергетикада реформа бардырыла турады. Ол ишге оюмлу къарау бла токну чыгъаргъанланы бла сатханланы араларында байламлыкъланы келишдирирге, аллай, кёпге къалдырмай, тарифлени бир халгъа келтиригге боллукъду.

Айтылгъан затлагъа да къарамай, КъМР-ни Регион энергетика комиссиясы ишлеп башлагъан юнюрлинден бирисинде тарифлени эм багъаланы ёсюулерин тыяргъа кюрешип келгенди. Къырал комитетде да аллай итиниулюк сакъланырыкъды. Тенглешдирип алгъанда, бизни республикада тарифлени алашалай къалдырыр ючюн, къолдан келгенни аямайбыз, мындан арысында да алай боллукъду.

Бизге «Багъаланы эм тарифлени тап халгъа келтиригге, ёсюулерин тыяргъа боллукъмуду?» - деп, кёп сорадыла. Монополиялагъа чек салыу жаныны алып къарасакъ, ол соруугъа: «Аллай онг барды, алай этмей да амал жокъду»,- деп жууапларгъа боллукъду. Бу бёлюмде къыралны жанындан контроллукъ этилмей жарарыкъ тюйюлдю.

Саулай айтланда уа, бизни къыралда багъаланы бир халгъа келтириую концепциясы къабыл этилип, аны «Багъаланы тохташдырыуну мурдоруну юсюнден» Федеральный законнга кийирилирге эрттеден керек болуп турады.

Наталья ЮСУПОВА
жазып алгъанды.

Документле

Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну бла Россейни Илмула академиясыны Къабарты-Малкъар Илму арасыны Гуманитар тинтиуле институтуну илму къуллукъчуларыны структурасын тап халгъа келтириую эмда иш хакъ тёлеую системасын тохташдырыуну юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну

БЕГИМИ

2007 жылда 8-чи октябрьде № 259-ПП

Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну бла Россейни Илмула академиясыны Къабарты-Малкъар Илму арасыны Гуманитар тинтиуле институтуну (мындан ары – институт) илму къуллукъчуларыны структурасын, штат санын тап халгъа келтирир эмда иш хакъ тёлеую системасын тохташдырыр муратда Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосу **бегим этеди**:

1. 2007 жылда 1-чи октябрьден башлап институтда ишлегенлени штат санын 101 единицагъа дери къысхартыргъа

2. Институтда ишлегенлени иш хакъларыны фонду Къабарты-Малкъар Республиканы республикалы бюджетини бла Россейни Илмула академиясыны ырысхыларындан къуралгъанын эсге ала, штат санны къысхартыуну эсебинден иш хакъ тёлеую эркин этилген ырысхысыны фондун институтну илму къуллукъчуларына иш хакъ тёлеую ёлчемин кётюрюуге эмда кёллендириу халда хакъ тёлеую бардырыугъа жиберирге

3. Былай тохташдырыргъа:

2007 жылда 1-чи октябрьден институтну илму къуллукъчуларына иш хакъ тёлеую системасына къошакъгъа тийишлиликде къуллукъларына кёре окладла, Россей Федерацияны законодательствосуна тийишлиликде компенсация тёлеуе эмда кёллендириу халда тёлеуле ишлеген адамланы тийишли категорияларына къуллукъларына кёре окладла тёлеую бардырыргъа керекли ырысхыны ёлчемине тохташдырылгъанына 60 процентине дерисин тутаргъа боллукъдула;

кёллендириу халда тёлеуле Россей Федерацияны Билим бериу эм илму министерствосуну, Россей Федерацияны Саулукъ сакълау эм социальный айнытыу министерствосуну бла Россейни Илмула академиясыны «Илму учреждениялану илму къуллукъчуларыны бла башчыларыны эмда Россейни Илмула академиясыны илму аралары илму къуллукъчуларыны ишлерини кёрюмдюлерин кётюрюую жалчытырыкъ кёллендириу халда тёлеулени хайырланыуну тюрлюлерин, жоругъун эмда болумларын къабыл кёрюую юсюнден» 2006 жылда 3-чю ноябрьде бирге этилген 273/745/68 номерли буйрукълары бла тохташдырылгъан мардалагъа тийишлиликде бардырыладыла;

алим даражалары тариф-квалификация излемлеге кёре кёргюзтюлген, штат къуллукълада ишлеген адамлагъа ай сайын къошакъ хакъ тёлеу илмуланы доктору деген алим даражасы ючюн 7000 сом, илмуланы кандидаты ючюн – 3000 минг сом болады.

4. Къабарты-Малкъар Республиканы Билим бериу эм илму министерствосу (С.Х.Шхагапсоев) бла Россейни Илмула академиясыны Къабарты-Малкъар Илму арасы (П.М. Иванов) керекдиле:

2007 жылда 1-чи ноябрьге дери институтну штат расписаниясын бла структурасын бирге келишдирирге;

штат санны къысхартыуну бардырыуда жюрютюлюп тургъан урунуу законодательству эмда ишлеген адамланы законлу эркинликлерини бла излемлерин сакълаугъа контроль этиую жалчытыргъа.

5.Бу бегимни толтурулууна контроль этиую Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну Председателини заместители М.Р. Дышекованы бойнуна салыргъа.

Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну Председателини къуллугъун толтуруп тургъан ЧЕЧЕНЛАНЫ А.

Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну 2007 жылда 8-чи октябрьде чыгъарылгъан 259-ПП номерли бегимине къошакъ

Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну бла Россейни Илмула академиясыны Къабарты-Малкъар Илму арасыны Гуманитар тинтиуле институтуну илму къуллукъчуларыны бла башчыларыны къуллукъларына кёре окладлары

Къуллугъу	Къуллугъуна кёре окладны ёлчеми (сомла)
Директор	16 500
Директорну заместители	14 400
Алим секретарь	12 500
Бёлюмню башчысы	12 500
Баш илму къуллукъчу	12 500
Ишни бардыыучу илму къуллукъчу	10 900
Тамата илму къуллукъчу	9 450
Илму къуллукъчу	8 200
Кичи илму къуллукъчу	7 100
Стажёр-тинтиучю, бийик профессионал билими бла тамата лаборант, инженер-тинтиучю	6 200

Сатыу-алыу

Жангы «Детский мир» ачылгъанды

Нальчикде ачылгъан «Вестер» гипермаркетде ийлых кюн «Детский мир» компаниялары группасы кесини «Детский мир» деген тюкенин ачханды. Анда 50 минг тюрлю ассортименте товар барды. Бу супермаркет Юг федеральный округда ачылгъанладан бешинчисиди.

«Детский мир-Центр» ААО-ну генеральный директоруну заместители Андрей Рябов белгилегеннге кёре, Къабарты-Малкъар Шимал Кавказда бек тынгылы айныгъан республикаладан бириди. Аны себепли халкъны къолайлыгъы да ёсе барады. Тюкенде болгъан тюрлю-тюрлю качестволу товарланы алыргъа да адамланы къолларындан келликди.

Х.АЗРЕТОВ.

Иги хабар

Декабрьде пенсияланы кётюрюрге дейдиле

Жылны ахыр айыны биринчи кюнюнден башлап пенсияланы кётюрюрге айтадыла.

«Аны юсюнден законнга бу айны ахырында Къырал Думада къарарыкъдыла», - деп билдирилгенди тёбеннги палатада.

Билдириуде айтылгъанына кёре, РФ-ни Президенти Владимир Путин Правительствогъа 1-чи декабрьден башлап пенсияланы базовый кесеклерин, бек аздан айтханда, 300 сомгъа кёбейтигиз деп буюргъанды. Алай бла пенсияланы ол кесеклери 1560-шар сом боллукъдула. Пенсияланы базовый кесеклери бла бирге пенсияла толусунлай кёбейирикдиле деп ангылатма этилгенди.

Ол тюрлениулеге кёре бирбир пенсияла 1-чи декабрьден башлап ма былай кёбейирикдиле:

урунуу пенсияла – 358-шер сомгъа;

къартлыкъ пенсияла – 377-шер сомгъа;

къыяулуланы пенсиялары – 332-шер сомгъа.

Аскерде къуллукъ этгенде саулукъларына заран тюшгенлени пенсиялары уа – 756-шар сомгъа, ахырында къыяулу болуп къалгъанланы, ауруп къыяулу болгъанланы пенсиялары уа – 701-шер сомгъа кёбейирикдиле.

Социальный пенсияла да 1-чи декабрьден 538-шер сомгъа ёсерикдиле.

Уллу Ата журт урушну къыяулуларыны пенсиялары уа – 1450-шер сомгъа кёп боллукъдула, урушха къатышханланы, къыяулулагъа саналa эселе, 1383-шер сомгъа, Ленинград къуршоуда болгъанында туугъанды деген белгилери болгъан къыяулуланы – 878-шер сомгъа, Уллу Ата журт урушда ёлгенлени юй бийчелерини пенсиялары уа – 1280-шер сомгъа кёбейирикдиле.

КЪУЛИЙЛАНЫ КЪАЙСЫН ТУУГЪАНЛЫ 90-ЖЫЛЛЫГЪЫНА

Нарт элде от тиргизген Прометей

Таулу халкъны аты бурун заманладан бери ёлюмсюз нарт таурухлада бла жырлада айтылагы келгенди. Халкъны жаны сау къадар, ол жырла бла таурухла унтулуукъ тюйилдюле. Бурунгулу грек таурухлада Зевс, темирчи Гефест, тилчи Гермес, адамлагъа от жарыкъны берген Прометей, сюймекликни ёкюлю Афродита кибик, тейриле болгъан зселе, бизни нарт таурухлада – кюйсюз Фук, эрисусюз Элия, нартны азат этген Ёрюзмек, халкъына Прометей кибик, эмегенледен от алып къачан Сосурукъ, Афродитачаа, ариу да, акъыллы да Сатанай, Гефестча, уста темирчи Дебет, эм алагъа кёре дагъыда башка нарт батырла, тейриле да тюбейдиле. Ол а бизни халкъыбызы бек эртгелги халкъладан бири болгъаны бла бирге, белгисиз болсала да, бизни да, Гомер кибик, бурунгулу поэтлерибиз бола келгенлерине шагъатлыкъ этеди.

Эндиге дери биз ол затланы, къартдан къашаа ёте келген, халкъ байракъыча, бийик тутхан, жашау да, тарых да магъаналары болгъан нарт сёзледен, жырладан, таурухладан биле келген эсек, энди уа Къулий Къайсынны нарт поэмаларында да кёребиз. Аладан бири аны «От» деген поэмасыды. Аны жазаргъа поэтни эсине ол кеси уруш отну ичинде болгъан заманында окъуна келген эди.

«От» уллу чыгъарма тюйилдю, алай аны магъанасы уа болмагъанча уллуду. Нарт элледе, кьолгъа сауут алыр адам къалмай, къазаватха кетип тургъанлай, эмегенле келип, аланы отлардан ёчюрюп, къарт, къарыусуз, сабий-балий деп къарамай, барыны да дуниялрын, бир кибик, къарангы этип кетедиле. Таулада орналгъан нарт эллени от жылыусуз, отсуз, ахырында уа – от жагъасыз къалгъанларыны бушуу, андан сора элледе жангыдан от тиргизир ючюн бардырылгъан кюрешни кезиуюнде адамла этген чынтты кишилик, ögрулулукъ поэмада бек уста суратланнгандыла.

Поэманы агъачы, Къайсын кеси нарт элледе айланып, алагъа келген кьыйынлыкъны кёрюп къайтхан кибик, тынгылы ишленггенди. Ол «отну» хар солуунда кёрюнюп турады. Аны окъуй туруп, аз кесибиз, озгъан ёмюрлеге тюшюп, ингир къаранысыныда нартлагъа кьонакъгъа къайтхан кибик болабиз. Поэманы башланнганы, билмей тургъанлай, жол чыгъып къалгъаннга ушайды. Биз аны ал тизгинледе окъуна эслейбиз: ол да поэтни энчи ишланларындан бири эди:

Нарт эллери отсулай къалып,
Таулада от жанмайды энди.
Эт, гыржын да бишмезча болуп,
Таулагъа къара кюн келгенди.

Къара кюн келгенди, юйледе
От тиргизирге амал болмай.
Этле турадыла чюйледе,
Халкъ не этсин,
къайгъыгъа къалмай! –

дегенин эсге тюшюрюп, сагъыш этебиз...Угъай, ишни халын андан бек тынгылы ангылатыгъа кыйыйды. Халкъ бла бирге биз да къайгъы этгенча болабиз.

Бу тизгинледе уа Къайсын сени сейирлик ариу къууатын кёзге кёрюнгенлей турур кибик, тап кёргюзтеди:

Таулада, къуучлада этле
Тыллпу эте туруучу,
Мыдыхындан къызарып бетле,
Жибиген быстырла къуруучу

Отла жанган от жагъалада
Жангыз жинк да жокъ,
жылыу да жокъ,
Къабырча, мудах юл-алада
Эт тыллпу, кёмюк мылпы да жокъ.

Биринчи тизгинледе жашауну монглугъуну белгиси бола тургъанлай «отла» деген сёз кеси ызындан келген сёз бла бирге «от жагъалада» деген сёзню сураты болуп къалады. Поэзияда Къайсынны бу адети жау чыракъ мутхуз жанган юйде дагъыда хауа чыракъ алып кирген кибикди.

Бирде поэт эмегенлени бирбир кьыйыкъларын бир бирлерин бла ушакъ этген кезиуде айтхан сёзлери бла ачыкъпап къояды. Сёз ючюн, алада болгъан хурметсизликни, юйюсюлюкню ол былай кёрпюстеди.

Къырайыкъ, жолайыкъ
къандырмай? –
Дедиле элде эмегенле, -
Отсулай къойсакъ, от жандырмай,
Эллери термиле ёлюрле! -

Деди тамата къарт эмеген,
Ол айтханча этип
къойдула!
- Сизге тапды термиле
ёлген! –
Деп, отларына суу
къуйдула!

Эмегенлени бу сёзлери окъуучулагъа бек ачы кёрюнедиле. Элни сабийи: «Житча!», къарты уа: «От! От!» - деп къычыра, эки кюн озгъандан сора, ауруп, къазаватха да баралмай къалгъан Сосурукъну тёшекден тургъанын кёребиз. Аны сыфатын да поэт ол кеси айтхан сёзле бла суратлап бошлайды.

Айтды таматагъа - къарт нарха:
- Мен барып, от табып келейим,
Эталмасам злибиз отха
Жылынырча, кесим ёлейим!

Кёрдюгюзмю Сосурукъну бла эмегенлени сёзлерини арасы кёк бла жер кибик болгъанларын! Поэт кесини тынгылы, оюмлу сёзю бла лирика жигитини сыфатын бек тап къурагъанды. Биз мында поэтни дагъыда бир суратлау мадарын эслейбиз. Ким биледи, Къайсындан ёзге жазыучу, эмегенле бла сермешге жангыз Сосурукъну къолуна, «да, айымыды, семиртип айтхан сунарла», - деп къыльчыны уллусун тутдуруп иерге да болур эди. Алай Къайсын а былайда башха жолну сайлайды. Ол Сосурукъну къоруксъ кёлю бла айтханча кёрюнсе да, биз аланы хыликкя этип, масхаралап айтылгъанларын билебиз. Даулаш нени юсюнден баргъанын билдиргенден сора, поэт эмегенлени акъыллары ненча гёренке тартханын бу сёзлери бла ачыкълайды:

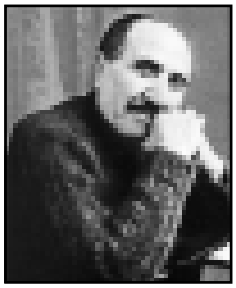

... - Ала, тоз айтаса,
Биз билмез зат да болмаз...
- Айхай, къуш кёп Жашайды! – деп
Тамата эмеген, - ма мени
атам да алай айта зди –
Акъыллманы эмегенни.
- Сора мени атам а сени
атанданмы тели зди?- деп
Къычырды бир эмеген. - Жерни
Бу биз кёрюп тургъан юсюнде
Къэгъундан кёп жашамайды зат!..

Бу назму суратлада поэт эмегенле кеслери сунгнанча болмагъанларын, аланы кюлкюлюк ишлерини юслери бла тели кьыйлыкъларын да кёргюзтюп къояды. Биз а ол тизгинледе поэтни масхарагъа да уста болгъанын кёребиз. Поэманы былайдан арысын поэт, тюз от жанганча, алай бардырады. Сосурукъ жанган кесеуню да алып, къалай баргъанын Къайсын былай суратлайды:

Сосурукъ чабады, чабады,
Къолунда жанады от кесеу.
Отну бийик тутып барады,
Къылычны тутханындан эсе.

Отну кьыылыдан бийик тутуп, къарангылыкъны къууун баргъан нартны сыфаты ёмюрде унутулмай, кёз юсюбизде къалыр кибик, алай тап суратланнганды.

1964 жылда И.Гринберг Къайсынны юсюнден: «Акъыллы, жюркеден да батырлыгъы» деген статьясында былай жазгъан эди: «...Поэтни халкъны жашауу бла байламлыгъы ани жаланда уллу темаланы ичлеринде эслемей тургъан затланы да айыпын, сайлай билгенинде угъай, - ол жашауну жоруклаярын, аны ич къудретин, ариулугъун да кёргюзтгенди дуния бла бир ахшы суратлау сыфатла таба билгенинде кёрюнеди».

Къайсынны «От» деген поэмасы да анга шагъатлыкъ этген чыгъармаладан биридиди. Анда таулу адет-тёреле, кьылыкъ толу суратланады. Ол хар кимге да ангылашлыныулу тил бла жазылгъанды.

Поэма бошалгъан былай этеди:
Барын хорлагъан кючюнг, ёлюм
Келтирмей, жашау берип турсун!
Сени ёлюм кюч этген тели
Онгмасын, аны тейри урсун!

БАБАЛАНЫ Ибрагим.
1997 жыл.

ШКОЛГЪА ДЕРИ БИЛИМ БЕРИУ

Ата-аналаны сейирлери уллуду

Школгъа дери сабийле бла Эльбрус районда къаллай юйретиу иш бардырылады, не сынау жыйылгъанды. Аны юсюнден биз Билим бериуню район управлениясыны школгъа дери эм башланнган классларда билим бериу арасыны башчысы Моллаланы З.М. бла ушакъ этебиз.

- Зарета Мустафаевна, бюгюнлюкде школгъа дери билим бериуню ниетлерини мурдору бармыды, мен ангылагъандан, бек алгъа анда хыйсан этерге керек болур деп алай сунама?

- Энчи айтханда, школгъа дери билим бериу, сабийлерни белгили бир жыл сандагъы къауумун юйретиую формасыча болуп къалмай, билим бериую кеси аллына болгъан, керекли кесегини статусун алыргъа керекди. Окъургъа школгъа алыуда алагъа бир кибик старт онгла жалчытылыныргъа тийишлидиле. Ол беш-экни жыллыкъ сабийни жаланда школгъа окъургъа энчи хазырлау болуп къалмай, аны ал жети жылыны битеуюю айныууда магъаналы жерни алыргъа керекди.

Билим бериню школгъа дери эмда школ кезиулерини бир бирлери бла къаты байламлыкълары уллу магъананы тутадыла, алай ол кезиуде энчи школ билимни бла сынауну кьурап кюреширгъе керек тюйюлдю. Андан сора да, битеу барысы да алыргъа онг болгъан качестволу билим бериую жалчытыргъа керекди.

Бюгюнлюкде биз тутхан ыз ол затланы барысына да бурулупду. Аны бла бирге кесибиз да бир жангы, алгъа барыргъа болушурукъ затны хайырланыргъа кюреше-биз. Ишни бек баш къыйматы уа – сабийни жетишимли болуруна керекли онгланы къурауду эмда гарантияланы жалчытыуду.

- Районну школгъа дери билим бериу системасыны къолунда бусагъатда не заты барды, сабийлени школгъа хазырлау жаны бла иш не халдады?

- Бизде аллай учреждениялa онтёртдюле, аланы санында «Башланнган школ – сабий сад» окъуу комплексле жетидиле, школгъа дери билим бериую программасын жашауда бардыргъан аллай бир да орта школла бардыла. Бийылгъы окъуу жылдан башлап, биз жыл саннары жыл бла жарымдан жети жылгъа дери болгъан сабийлени алабыз. Арт он жылны ичинде бизде хазырлаучу къауумла болмагъандыла. Тырнауузну 1-чи номери лицейини школгъа дери сабийле жюрюген блогунда энди аллай къауум барды. «Онунчу номерли башланнган школ – сабий садда» да къураллыкъды аллай къауум.

Окъутууну сабийни битеу хар заты да: жыл саны, психология эм физический энчиликлери эсге алынгган аллай системасы къуралады. Билим бериу болуущу жаны бла керекли жумушланы сау спектрин этебиз. Аланы атаана да хайырланыргъа боллукъдула. Сёз ючюн, «Биринчи номерли башланнган школ – сабий сад» окъуу комплексде чекленген физический онглары болгъан сабийле ючюн «Энчи сабий» деген адаптив (кеси-кесин жаркъарыгъа билген) къуум жетишимли ишлейди. «Онунчу номерли башланнган школ-сабий садны» мурдорунда энтта да аллай бир къауум ачарыкъбыз. Кёп заманны «солуп» тургъанларындан сора ясли къауумла ишлеп башлагъандыла.

- Жууукъ заманлада уа не этерге муратыгъыз барды?

- Школгъа дери билим бериу районда кёбюрек жер ала баргъанын белгилергъе керекме. Сабийлени жаланда школгъа хазырлау жаны бла угъай, жыл саннары школгъа жюрюча болмагъанланы саныны кёбюсюнде эки-юч жыллыкъ сабийлени эсебинден кёбейтиую тенденциясы барады. Тюзюн айтханда, школгъа дери билим берген учреждениялa толгъандыла, бир къауумларына уа сыйыннган да этмейдиле. Жумуш этиую жангы тюрлюлерин кийиргъе мурат этебиз. Онунчу номерли НШДС-ни мурдорунда сау сутканы ишлеген къауум ачарыкъбыз. Шахардан тышына кетип, башха жерледе ишлергъе жюрюген ата-аналаны заявкалары бардыла. Эки учреждениядa солуу кюнню къауумларын ачарыкъбыз.

Борч а - ол жыл сандагъы сабийлени 90 процентин школгъа дери билим бериугъе къатышдырыуду. Ол а бюгюнлюкде зл жерледе артыкъда магъаналыды. Бедик элде 25 жери болгъан сабий сад ишлеп башлагъанды алай кёп болмайды. Кёнделенде 4-чю номерли орта школну школгъа дери сабийлеге ишлене тургъан блогун хайырланыргъа бериу бла анда жерле тёрт кере кёп боллукъдуда.

Сабийлерин школгъа дери билим берген учреждениялaгъа салыргъа сюйген атаанала алагъа берилген алгъа ийгилерге керек болгъанын шарт тохташдырыгъыз.

Бек уллу магъаналыгъа санагъан ишигизни башлаялмай, аны кюнден-кюннге артха ата тура эсегиз, сагъыш этигиз: алай этерге онгугъуз бар эсе, ол, кертиси бла да, алай уллу магъаналы болурму? Алай тюйюл эсе, шёндю аны унутуп, бир кьыйматлыракъ ишни башлагъасгыз тапды.

Керексиз затчыкъла ючюн жюрегигизни кьыйнамагъыз. Олтургъуз да, «акъыллыгъыз жумуш этдиригиз»: жашауда тюбей-тюбей тургъан ууакъ терсликлеге, бетсизлик ишлеге зс бурмазгъа кюрешигиз.

Намыслары-сыйлары болмагъанлагъа саналгъан адамлагъа эс бурмагъыз, алагъа психика къарыуугъзу къратмагъыз, ала ючюн къаныгъызны бузмагъыз.

Чархыгъызгъа зорлукъ, къысылулукъ этмегиз: биогюн биогюнлюкде тамамланылмай жарамазлыкъ ишигизни этигиз, башхасын а - тамблагъа къоюгъуз.

Алай этерча онгугъуз жокъ эсе, кесигиз кесигиз жарыкъ этерге, кюлдюрюрге кюрешмегиз. Ол тюрлю «къуучанч» да къыйынлыкъды.

«Комсомольская правда» газети 2007 жылда 10-чу октябрьде чыкъгъан номеринден.

ОСМАНЛАНЫ Айшат.

ЖАНДАУУРЛУКЪ

Хайт дегиз, спартакчыла!

«Спартак-Нальчик» футбол команда Кременчуг-Константиновское элде ёксюзле тургъан школ-интернат бла арт кезиуде байламлыкъ жюрютеннелей турадыла. Ала сабийлени кеслерини Нальчикде бардырыгъан оюнларына чакъырадыла эм терк-терк къонакъгъа да келе турадыла.

Алай бла бу кюнледе да интернатха команданы капитаны Миодраг Джудович, чабыуллукъ этиучюсю Рикардо Хесус да Сильва эм голкипери Сергей Кращенко «Единая Россия» Битеуроссей политика партияны КъМР-де регион бёлюмюню келечилери бла саугъала алып келгенди. Жашчыкъларгъа бла къызчыкъларгъа ала телевизор, DVD-проигрыватель эм тюрлю-тюрлю татлы ашарыкъла келтиргенди. Ол саугъалагъа сабийле бла бирге юйретиучюле да бек къууангнгандыла.

Экисагъатлыкъ ушакъны кезиуюнде гитче футболистле къонакъларгъа кёп соруула бергендиле. Сегизинчи классны окъуучусу Ислам Малухов а «Спартакны» къадары да аны керти да къайгъы этдиргинин, эм, не да этип, команда премьер-лигаса къалыр ючюн бизу ючюкъяуун аямазгъа керегин айтханды.

Андан сора жашчыкъла бла къызчыкъла кьонакъларгъа алгъадан жазып хазырлагъан письмоларын бергендиле, ала бла суратха тюшгендиле. Тюбешиуню ахырында ала футболчуларгъа кеси къоллары бла этген жумушакъ иллияланы сагъаргъа бергендиле.

Мадина ШУРДУМОВА.
СУРАТДА: футболистле сабийледе къонакъда.

КОНФЕРЕНЦИЯ

Россейни вузларын Болон процессге къоша

Тюнене Къабарты-Малкъар къырал эл мюлк академияда «Билим бериу» эм TEMPUS 24160-2003 JEP «Россей Федерацияны билим бериуню качествоуна оноу этиу системасы. Болон процессге къошуу» деген проектлени чекларинде «Билим бериуню качествоуна оноу этиу» деген халкъла аралы илму конференция ачылгъанды.

Анга алтмыш регионну вузларыны келечилери къатышмады. Ол санда Голландия, Польша эм башха тыш къырадла да.

Конфенцияны ача, Къабарты-Малкъарны билим бериу эм илму министри Сафарбий Шхагапсоев бизни республикада бийик билим бериу системаны, аны Болон процессге кёчюрюуню магъанасыны юсюнден айтханды. Ызы бла TEMPUS проектни контрактору Ева Вистма проектни юсюнден къысха билдиргенди.

Андан сора форум кесини ишин башлагъанды. Ол ючюкюн барлыкъды. Анда алчы вузланы келечилери билим бериу системаны качествоуна ёсдюрюю жаны бла докладла бла сёлеширгидиле, хайырлы амалланы сюзеригидиле.

ОСМАНЛАНЫ Айшат.

Саулукъ

Мутхуз кюн халыбызны игилендирир ючюн, не этерге керекбиз?

Къанны жюрюуюн терклендиригиз

Бизни юсюбюзде болгъан битеу системаларыбыз кечегиде акъырын ишлейдиле, чархыбыз эртгенликде эс жыйып бошар ючюн а, бир ауукъ заман керек болады. Сёз ючюн, канны басымы адам уныырдан бир сагъат алгъа кюндзюгедигинден эсе 10-20 единицагъа азды. Ол себепден а танг атханда, будилыкнки таууушн эшитгенлей, тёшекден хыны кьобхан адамны башы айланыргъа, жюреги терк урургъа, кёзюне чибинчикле кёрюнюргъе боллукъдуда. Ол хал гипертонияны жангил тюрлюсюдю-къанны басымыны, жатып тургъанлай ёрге секирип кюпхан заманда кётюрюлюуюдю.

Аллай осал халгъа жетишмез ючюн, бек алгъа мыйыда къанны айланыуун тирилендиригъе керекди. Ундуруькдан тюшюрден алгъа узунуна иги керилигиз. Санланы акъыярын, уллу кюч-къарыу салмай, созуп кьымылдатыу къанны жюрюуюне болушады, веществоланы бир бирлерин алышындырыуларына себеплик этеди, эндофриннлени - «жарыкълы къны гармонларыны»-жаратылыуларын окъуна терклендиреди.

Коллегаларыгъызгъа бла жууукъларыгъызгъа бош заттчыкъла ючюн терк окъуна ачыулана башлагъан эсегиз, аэробоксингни излемлерине кёре жарау этиуню заманы жетип турады. Аны ючюн сизге боксчуну къол къапларын сатып алыргъа керек тюйюлдю. Кюзгюге къарап, боксчуча сюелигиз, бетигизде шаугютлеригизге, бек ачыуланнгнча этип, кюч жетдиригиз. Къолларыгъызны сизни бек ачыуландыргъан адамны, затны аямайургъанча этип, хыны-хыны къымылдатгыз. Алай этген кезиуледе жюрекни бла мыйыны кёзан тамырчыкъларыны ишлеу халлары тап болладыла, жюрююпозге контроль этиуюгоз игиледи.

Чархыгъызны (организм) жылытыгъыз

Эртгенликде юсюнге суукъ сууну къуюп чайкъалыуну, алгъын айтханларыча, хайыры арталлыда жокъду. Адамны чархыны температурасы кечегиде кюндюзгю мардасындан эсе 0,6 градусха азды. Уянгнан заманыбызда чархыбызны жылылыгъы тёрели мардасына жетип болмайды.

Эртгенлик душ эсни тас этиуню къарыусуз тюрлюсюдю, дерге окъуна жарарыкъды. Хау, ол адамны кечеги мыкыллыыкъдан бираз аяздырады, чархны тышында кьан тамырчыкъларында кьанны жюрююне себеплик этеди, алай кюнню узунуна керек боллукъ кюч-къарыу бла уа жалчытмайды. Чархыбыз мардалы халына терк киргир ючюн, аны ич жанындан тынгылы жылытып башларгъа керекди. Алайды да, адамгъа тийишлисича тириликни табаргъа исси душ эм исси сууусун зат (чай, кофе...) терк болушурукъдуда.

Къанны басымы къаллай болгъанына сакъ къарагъыз, эртгенликде ол алашаракъ болургъа боллукъду. Аллай кезиуде душдан сора, кофеден эсе, къалын татлы чай ичсегиз игиди. Узакъгъа жетерик тириликни, жарыкълыкъны табаргъа адамгъа, кофеинден эсе, чайда болгъан таниннле игиди болушадыла.

«Депрессиягъа къажау» эртген азыкъны ашагъыз

Уянырдан 2 сагъат алгъа адамны чархында инсулин, бек къазиуледен эсе, кёбюрек чыгъарылады. Ол глюкозаны энергиягъа айландырады. Алай бла уа адам уяннган кезиуде аны чархында бал туз иги да азаяды. Аны бек аз болгъан заманы эртгенликде 7 сагъатдан 9 сагъатха дери кезиудю (кьанны анализге ашагъынчы ол заманда бергенигиз ол себепденди).

Эртгенликде тынгылы аладай турмасагъыз, халыгъыз гиноклемиядан (бал тузну азлыгъындан чыкъгъан ауруудан) кьыйналгъан адамны халына уярыкъда: башагъыз ауган болгъанда, эртгенлик ол алашаракъ болургъа боллукъду. Аллай кезиуде душдан сора, кофеден эсе, къалын татлы чай ичсегиз игиди. Узакъгъа жетерик тириликни, жарыкълыкъны табаргъа адамгъа, кофеинден эсе, чайда болгъан таниннле иги болушадыла.

Ол себепден а эртгенликде тынгылы ауузланыргъа, татлы затны да ашаргъа керексиз. Халыгъызны эртгенликден башлап игилендирирге шоколад, какао, банан ани болушурукъдула. Бананны бираз къуруп, юсюне исси шоколад къуюп ашасагъыз а, ол жаланда кьыйматлы дарман угъай, бек сюйген энчи ашарыгъызыз окъуна болуп къаллыкъды.

Ишге жашил алманы да алып барыгъыз

Ишчи кюнню ичинде «энергетика кризисни» хорларгъа быллай затла болушлурукъдула:

алмала жашилле, ачыракъла болсала, бютюнда иги, алада темир эм С витамин кёпдюле;

битеулю къарыусузлукъ сезиле эсе-бир чопал жюзюм неда грейпфрут;

мудахлыкъдан, мыккыллыкъдан къутулургъа Е,С витаминледен, бета-каротинден эм селенден бай продуктла болушурукъдула.

Дагъыда эсигизде тутугъуз-эркин радикалла мардадан артыкъ болсала, нерваларыгъыз къарыусузланадыла. Былайда уа селенни болушлугъу изленеди. Ол антиоксидантча жайылганлыдады, продуктладан къалгъан ачы затланы адамны чархындан чыгъарыргъа болушады. Селеннлери кёп болгъан табиигъат источниклеге чирчикленгген будай бла ашлыкъ, къоз, спаржа, кабакчле, пантиссон, сельдерей, тенгиз продуктла, биотюнда миндяла бла устрицала саналадыла.

Кеси кесигизни кюлдюрюрге кюрешмегиз

Кючюбюзню иги кесегин биз бошуна къоратабыз: заманыбызны тап хайырлана билмейбиз. Психиатр Михаил Виноградов кючюбюзнюкъарыуубузну аяргъа юйретир мурат бла бизге бир къауум насийхат сёз айтыргъа сюйгенди.

Хар кюнюгюзню тап къурай билигиз-бир ийыкъдан сора этиллик ишлени юслеринден сагъашы этип башыгъызны кьыйнамай, кьолгъа биогюн тамамланылмай къалыргъа жарамазлыкъ ишни ийгиз.

Бир кезиучюкде 10 ишни башламагъыз. Битеу ишлеригизни башыгъызгъа жыйып, бир зат да эталлай тургъандан эсе, беш минутну олтуруп туруп, бек алгъа къайсы иш этилирге керек болгъанын шарт тохташдырыгъыз.

Бек уллу магъаналыгъа санагъан ишигизни башлаялмай, аны кюнден-кюннге артха ата тура эсегиз, сагъыш этигиз: алай этерге онгугъуз бар эсе, ол, кертиси бла да, алай уллу магъаналы болурму? Алай тюйюл эсе, шёндю аны унутуп, бир кьыйматлыракъ ишни башлагъасгыз тапды.

Керексиз затчыкъла ючюн жюрегигизни кьыйнамагъыз. Олтургъуз да, «акъыллыгъызгъа жумуш этдиригиз»: жашауда тюбей-тюбей тургъан ууакъ терсликлеге, бетсизлик ишлеге зс бурмазгъа кюрешигиз.

Намыслары-сыйлары болмагъанлагъа саналгъан адамлагъа эс бурмагъыз, алагъа психика къарыуугъзу къратмагъыз, ала ючюн къаныгъызны бузмагъыз.

Чархыгъызгъа зорлукъ, къысылулукъ этмегиз: биогюн биогюнлюкде тамамланылмай жарамазлыкъ ишигизни этигиз, башхасын а - тамблагъа къоюгъуз.

Алай этерча онгугъуз жокъ эсе, кесигиз кесигиз жарыкъ этерге, кюлдюрюрге кюрешмегиз. Ол тюрлю «къуучанч» да къыйынлыкъды.

«Комсомольская правда» газети 2007 жылда 10-чу октябрьде чыкъгъан номеринден.

Эски сурат

Къайтыуну аллында

Бу суратда сиз терсликлери болмай журтларындан Орта Азиягъа зор бла кёчюрюлген халкъланы КПСС-ни XX съездинде туугъан жерлерине къайтарыргъа деп оноу этилгенден сора миллет кадрла хазырлагъан курслада окъуған таулу къызланы бла жашланы кёресиз.

Олтуруп тургъанла: (солдан онгнга) Наршауланы Сакинат – бери къайтхандан сора Къабмалкъпотребсоюзну председателини кадрла жаны бла заместители болуп ишлегенди. Аны къатындағы эр киши Чаналаны Ахматды. Къыйырда олтуруп тургъан тишириу Темукаланы Марууду – Совет(Черек) райисполкомну председателини заместители болуп урунғанды.

Сюелгенле: (солдан онгнга) Улбашланы Хабиж - кёчгюнчюлюкден къайтхан жыллада Къабмалкъпотребсоюзну председатели эди. Экинчи сюелген Иттийланы Ортабайды. Аны къатындағы уа Уяналаны Чомайды. Халкъыбыз журтуна къайтхандан сора Къабарты-Малкъар автоном республиканы Баш Советини Президиумуну председателини къуллугъун толтургъанды. Андан сора бергъан адам белгисизди.

Ортадағы бийик жаш Хутуйланы Ханафийди. Ол да кёчгюнчюлюкден къайтхан жыллада обкомну секретары, КъМАССР-ни Министрлерини Советини председателини заместители болуп тургъанды. Арт жыллада уа Къабарты-Малкъарны илму - излем институтуну директору эди. Аны ызындан Макытланы Юсюп келеди. Азиядан къайтхандан сора Элбрус райкомну секретарыны къуллугъунда урунғанды.

Юсюпню онг жанында башы кёрюнюп тургъан Ботталаны Ибрагимди. Ол а «Коммунизмге жол» («Заман») газетни корреспонденти эди.

Кенг мангылайлы, къара костюмлу эр киши уа - Улбашланы Исмайылды. Кёчгюнчюлюкден къайтханда обкомну секретары болуп тургъанды.

Онг жанында экинчи сюелгенни ким болғаны белгисизди. Къыйырдағы уа Бийчекуланы Даулетди.

Сурат 1957 жылда Къырғызстанда алынғанды.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

Талпыныу

Жомакълы отоу

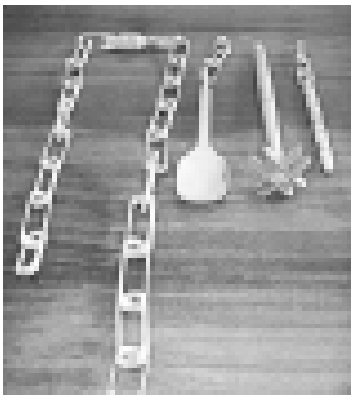

Алгъаракълада Булунгуға барыргъа тюшген эди. Эл клубунда да болдум. Аны директору Мызыланы Бабыды. Ишини юсюнден айтхандан сора ол бизни бир отоуға кийирди. Аны бир къабыргъасында кёп жылла мындан алда урулған кийиз тағъылыпды. Аламат, ариу зат. Таулу тишириуланы къол усталыкъларыны шағъатыча..

Аны къатында уа кружокга жюрюген къызчыкъла урған гитче кийизчикни кёресе. Быпаны бу усталыкъға Бабын кеси юйретеди. Уллу кийизлени уа къызчыкъла артдаракъда, бираз өсгенден сора урлукъдула.

Отоуну бирси къабыргъаларында уа, агъачдан ариу жонулуп, наждак бла тазаланып, юсларинде да кюйдюрюлген жазылары бла айран урғъучла, къашыкъла, къалакъчыкъла, саплы чёмючле тағъылыпдыла. Аланы къатларында уа, къошакълары болмай, бир бутакъдан ишленген сынжырла да бардыла. Дағъыда баш жанында сынжыры бла ағъач саплы авторучка. Ол да къошакъсыз, бир бутакъдан этилгенди.

Былай къарасанг, бош затчыкъладыла дерсе. Алай аланы хар бирине да къаллай бир къыйын салынғанды. Аланы да булунгучу жашчыкъла къуращдырғанды-ла. Эринмей, кёл салып ишлеген затларыны юсларине эллерини атларын жазадыла, суратчыкъла ишлейдиле.

Сабийлени быллай усталыкъларға юйретген а клубну художествоуу таматасы Мызыланы Муталипди. Аны ючюн ол кёп ата-анадан ыспас сёз эшитгенди. Сау болсун, бек керекли ишни бардырады. Гитчелигинден ишге юйренгген, чемер да болур, атын иги бла да айтдырыр.

ЛЕЙЛУН улу **Х.**
Суратны **ХОЛАЛАНЫ Марзият** алғанды.

БАЙРАМ

Акъылыбызны къалыубалагъа кёчюре

Озғъан шабат кюн Абхазия майданда ораза ачылғъаннга аталып уллу байрам болғъанды. Аны адыг халкъны тарыхыны шартларын жыйыу бла кюрешген Аслан Ципинов бла предприниматель къарындашла Начоевла къурағъандыла.

Майданда Аслан Ципиновну кёсини энчи архивиндеп алынғъан бурун заманланы юй кереклери, адырла, дин бла байламлы затла, къыл къобузла салынғъанды. Аланы хар бирини юсюнден да Аслан жыйылғъанлағъа сейирлик таурухла айтханды. «Биз атабабаларыбыздан къалғъан адет-тёрелени, культура хазнабызны да сакъларғъа, тарыхыбызны билирге борчлубуз», - деп, ол Аллах сюйген жерибиз келлик тёлюлеге былай ариулай къалырча этерге чакъырғъанды.

Миллет тартыула соғъурғъанлай а, жаш адамла, олсағъат тёгерек туруп, тепсен башлағъандыла. «Быллай байрамланы терк-терк бардырырғъа керекди, къуру Нальчикде угъай, элледе да. Адамла кеслерини адет-тёрелерин, тарыхларын да билир ючюн», - дегенди Хазратали Начоев.

Байрамғъа кёп адам келгенди. Аланы араларында белгили артистле, жазыучла, алимле, жамауат организацияланы да келечилери болғъандыла. Къабарты-Малкъарғъа къонакъғъа келип тургъанлай, ол кюн байрамғъа тюшюп къалғъанла да бар эдиле. Ала хар затны да суратха тюшюргенлей тургъандыла, артыкъда бег а майданда жыйылғъанлағъа юлешиннген лёкъумланы жаратхандыла.

Ахырында КъМР-ни сыйлы артисти Пшизаби Мисостишхов жыйылғъанланы атларындан бу байрамны къурағъанлағъа уллу ыспас этгенди. Миллет кийимлери бла атлыланы къаууму уа майдандан ариу тизилип кетгенди. Той а андан ары бара эди.

Бизни корр.

АКЪ ХАЛАТЛЫ АДАМЛА

Саулукъ сакълауда ишлегенлени юслеринден ариу айтылса, не заманда да хычыуун кёрюнеди. Бизни саулугъубузну сакълағанла, кертиси бла да, аладыла.

Къолундан, ауузундан да келеди

Бу жаны бла жюреклери сюйюп ишлегенле Черек районда да аз тюйюлдюле. Аллайлағъа фахмуну табийғъат бергенди деучюдюле. Оғъары Жемтала элни амбулаториясында ишлеген Ксаналаны Венера да аладан бириди. Аны юсюнден а бизге уллу ыразылыкъ бла анда жашағъан Зумакъулланы Керим бла Таныулу билдиргенди.

Пенсиягъна кетгинчи, Керим кёп заманны ичинде «Сукан-Суу» колхозну баш бухгалтери болуп ишлегенди. Ол мында болғъан кезиуде мюлкню финанс болуму бийик даражада эди. Колхоз, жылдан-жылғъа байыкъланып, кюч ала барғъанды. Керимге болушлукъ излеп, бирси колхозланы таматалары, бухгалтерлери да кёп кере келгенди. Билимли специалист бир заманда да алағъа уғъай демегенди.

Болсада заман озғъанды, Керимге да солуурға кетергe тюшгенди. Пенсиячыланы кёбюсюнде болуучусуча, аны саулугъу да седиреп башлағъанды. Жылданжылғъа къыйнағъан жерлери кёпден- кёп бола тебирейдиле. Аны юйдегисини-тёрт сабийни анасы Таныулуну да- саулугъу къарысузғъа айлана барады.

- Биз республиканы кёп салукъ сакълау учреждениялары-нда къаратханбыз кесибизге, - дейди Керим. – Саулугъубуз игиге айланнганча кёрюнсе да, ол халыбыз кёпге дери бармай эди. Бир жол кече экибиз да къыйын ауруп къалабыз. Алай бла улде фельдшер Ксаналаны Венераны чакъырырғъа тюшеди. Ол кече бу тиширыу бизни къатыбыздан кетмей къарағъанды.

Венера Абдуллаховна биринчи кюн окъуна диагнозну бек тюз салғъанды. Анга кёре, экибизге да бағъып башлайды. Кюнгге эки кере келип тургъанды. Бағъыну биринчи курсундан сора окъуна халыбыз игиге айланнганын сездик. Экинчиден сора уа аягъы юсюбюзге болдукъ. Аллах сакъласын кёз тийгенден, алай биз алыкъа даийнаналмай турабыз кесибизни сау болғъанлыбызғъа.

Ол жаланда дарманла, укола бла бакъмайды. Аны сёзю да аурағъаннга дарманчады. Саусуз бла да алай ариу сёлеше биледи. Аны Аллах, кертиси бла да, жер юсюне адамланы саулукъларын игилендирир ючюн жаратханды деригинг келеди.

Ала кёзбаулукъғъа айтылғъан сёзле тюйюлдюле, бизни ыразылығъыбыз жюрекни теренинденди. Жашауда болғъан бар ахшылыкълардан да юлюшлю болурун сюебиз. Кёп жылланы саулугъу бла жашап, бизничалағъа жарағъанлай турсун.

Ма алайдыла Зумакъулланы Керимни ыразылыкъ сёзлери. Биз да, ол этген алғъышлағъа къошула: «Насыплы, саулукълу да бол, Венера Абдуллаховна!» - дейбиз.

МОКЪАЛАНЫ Лейля.

ЖОЛ-ПАТРУЛЬ СЛУЖБА

Кефни хатасы башхағъа тиер

Республиканы жеринде 8-чи октябрьден 15-чи октябрьге дери кезиуде 16 авария болғъанды. Алада 22 адам ачығъанды. Насыпха, ёлген болмағъанды. Алай адамланы автомашина тюбюне тюшгенлери азаймайды. Озғъан ыйыкъда да аллай алты жарсылу иш ачылғъанланнганды.

12-чи октябрьде, экинди бола, ВАЗ-2107 автомашинаны водители, Хамидия элде жашағъан 37-жыллыкъ киши, кеф болуп, рульғъа олтурғъанды. Нальчикде Къабарты орам бла келе, Фурманов орамны мюйюшюнде светофорну жашил жанарын сакълап тургъан ГАЗ-33021, ВАЗ-21-99 эм ВАЗ-2107 автомашиналағъа кесин элтип урғъанды. Семёрканы пассажири больницағъа тюшгенди.

Ыйыкъны ичинде изледе болғъан бир къырал регистрация белги регистрация этилгенине шағъатлыкъ къағъыт, алты водитель удостоверение эм двигательни номери табылғъандыла.

Жол-патруль службаны энчи батальонуну инспекторлары 12-чи октябрьде «Кавказ» федеральный жолда, авария этип, алайдан къачып кетген водительни тутхандыла. Лескен районда ОВД-ны жол-патруль службасыны инспекторлары 13-чю октябрьде ВАЗ-21061 автомашинаны водителин бахчадан 500 килограмм нартюх урлап бергъанлай къолғъа этгенди. Ол Север Осетия-Алания республикада жашайды.

О. ТКАЧЕНКО,
КъМР-де МВД-ны УГИБДД-сы.

Футбол

Хорламда къыйынлары уллу эди

Онекинчи октябрьде футболдан Европаны 2009 жылда бардыряллыкъ жаш тёлю чемпионатына сайлау оюнда Москвада Россейни командасы Къазахстанныкъы бла тюбешгенди. Ол оюннга «Спартак-Нальчикни» футболчулары да къатышхандыла. Виктор Файзулиннге, Назир Кажаровха эм Олег Самсоновха иги оюн кёрюзтгенлери ючюн команданы баш тренери Борис Стукалов тюбешиуден сора ыспас этгенди.

Биринчи таймдағы эки голлу къазахстанчыланы кёбакъ эшиклерине москвачы «Динамодан» эгиз къарындашла Кирилл эм Дмитрий Комбаровла киийирген эдиле. Оюнну экинчи кесегинде уа кеслерин кёрюзтюр онг бизникилеге да чығъады. Виктор Файзулин, къонакъланы къоруулаучулары Мухтар Мухтаровну эссизлигин хайырланып, голкипер Жасулан Декхановну къабакъ эшиклерине башы бла ючюнчю топну урады. Эсеп 3:0 болғъандан сора, оюн бир кёсек тынч хал алады.

Алай Борис Стукалов топ майданнга Назир Кажаровну бла Олег Самсоновну чығъарғъанлай, ала кезиулю голну къурайдыла. 81-чи минутда Самсонов жиберген топну Кажаров къабакъны мюйюшюне кийиреди эм эсепни 4:0 этеди. Россейни жаш тёлю командасында нальчикчи спартакчыланы аллай ахшы кёрюмдюле болдурғъанлары аланы усталыкълары бийик болғъанын кёрюзтгенди.

Бизни корр.

Ма санга!

Полициячыла шорпа ийисге жетгендиле

Къоркъакъғъа къош кёрюнюр, дейдиле халкъда. Англияда Лондонну ортасында орналғъан тайланды ресторанда ауузланырғъа барғъанладан бир адам, ары дери кеси билмеген бир кючлю ийисни сезгенинде, химия чабыуул этилген сунуп, полициягъна сёлешгенди. Аллай билдириуню эшитгеннлей, сакъ полисменле Лондонну арасында сау кварталны къуршоуғъа алғъан эдиле. Алай, артда белгили болғъаныча, ол кючлю ийис тайландлы повар жаращдырғъан шорпадан чыкъғъанды.

- Ол ийисни биринчи болуп сезген адам аны ядохимикат сунғъанды эм полициягъа сёлешгенди, - дегенди Скотланд-Ярдны келечиси. – Биз бир-бир орамланы юч сағъатны ичинде жабып тургъанбыз, отха кьажау кюрешчилени да чакъырғъанбыз, ресторанны тийресинде койледе жашағъанланы башха жерлеге кёчюргенбиз.

Ресторанда ишлегенле уа бек ахырына дери ары полиция чакъырылғъанын билмегендиле. Кеслерини ишчи кийимлерин да кийип тургъан пожарникле аш биширилиучю отоуғъа, эшигин бузуп, чартлап киргенлерин кёргенде, шеф-повар сейир этип къалғъан эди.

Дмитрий СЕРГЕЕВ.
«**Труд**» газетден.

Билдириу

21-чи октябрьде 10 сағъатда «Кавказ» пансионатны тийресинде (Акъ-Суу эл) **Биттирланы** тукъум жыйылыулары бардырыллыкъды.

Сорулары болғъанла бу телефоннга сёлешсинле:

8-928-955-42-02.

УЧРЕДИТЕЛЬЛЕ: Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительствосу

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

АЛИКАЛАНЫ Владимир, АППАЙЛАНЫ Музафар (баш редакторну заместители), БЕППАЙЛАНЫ Муталип (баш редакторну заместители), БИТТИРЛАНЫ Аминат, КЪУЛБАЙЛАНЫ Алий, ТЕКУЛАНЫ Хауа, ТОКУМАЛАНЫ Хусейн, ТОКЪУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь).

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмныйи -42-63-01. Баш редакторну заместительлери - 42-38-21, 47-26-22. Жууаплы секретарь -42-66-85.
Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52

РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛЮМЛЕРИ:

Жамауат-политика жашауну бёлюмю- 42-67-68,42-24-02.
Экономиканы бёлюмю - 42-66-73.
Культураны бёлюмю - 42-68-72.
Социальный политиканы бёлюмю - 42-66-76, 47-27-59.
Жангылыкъланы бла спортну бёлюмю - 47-26-39, 42-66-71 .
Письмоланы,рекламаны эм билдириулени бёлюмю - 42-37-94.
Тилманчланы бёлюмю -47-31-28.
Бухгалтерия - 42-30-87
Операторла - 47-26-28, 42-39-65.

Редакция авторла бла къағъат жюрютмейди. Къол жазмалағъа рецензия этилмейди эм ала артха къайтарылмайдыла.
Газетде басмаланнган материаллада айтылғъан оюмла редакцияны оюму бла келишмезге боллукъдула. Алада айтылғъан хар зат ючюн, Россей Федерацияны басманы юсюнден Законуна тийишлиликде, материалланы авторлары кеслери жууаплыдыла.

Редакция авторладан 400 газет тизгинден (машинка бла жазылғъан 5-6 бет) кёпню алмайды.

Газет Басманы эм асламды информацияны эркинликлерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекциясда 1994 жылда 14-чю июнъда регистрация этилгенди.

Регистрация номер —И—0066. Индекс - 51532

Газетни басмағъа КъМР-ни Культура эм информация коммуникацияла министерствосуну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет 1905 жылда Революция атлы республиканы полиграфкомбинатда басмаланғанды, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Газетлени иелерине тапдырыу ючюн КъМР-ни почта связыны федеральный Управлениясы жууаплыды.
Телефонла: 42-06-51, 42-19-97

Газетлени розницағъа сатыу ючюн КъМР-ни "Роспечать" акционер обществосу жууаплыды.
Телефон: 42-69-34

Номерге графикге кёре 19 сағъатда къол салынады. 20.00 сағъатда къол салынғанды

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫҒЪАРҒЪАНЛА:

Текуланы Хауа - дежурный редактор; К етенчиланы Зульфия - жууаплы секретарьны заместители; Зезаланы Лида (4-чю бет), Ахматланы Шахида (1-чи бет), Мисирланы Лейла (3-чю бет), Акушуланы Феруза (2-чи бет) - корректорла.

Тиражы 3750 экз. Заказ № 3016

РЕДАКЦИЯНЫ АДРЕСИ:

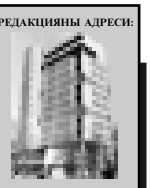

360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5